

свободи вираження поглядів відповідно до вимог пункту 2 статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3].

Таким чином, головною ознакою демократичного суспільства є гарантування права на свободу слова. Реальна свобода слова створює сприятливі умови для створення гармонійного суспільства, яке зміцнює і та зберігає його. Але свобода слова не є тотожним – «всездозволеності», є також обмеження, які торкаються кожного.

Література:

1. Речицкий В.В. Политический предмет конституции / В.В. Речицкий. Київ : Дух і літера, 2012. 728 с.
2. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 336 с.
3. Барабаш Ю. Г. Демократія як конституційна ідеологія: український варіант. Демократичні засади організації і функціонування вищих органів державної влади України : монографія. Харків : Право, 2013. С. 7–49.

УКРАЇНА ТА ЄВРОПА: ПОЛІТИЧНА, ЕТНІЧНА ТА РЕЛІГІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Попутняк І. О.

студент юридичного факультету

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Науковий керівник: Кулініч О. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір із метою набуття членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) є однією з основних засад зовнішньої політики держави. 16 вересня 2014 р. ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. У цьому документі визначено заходи, які необхідно здійснити нашій державі з метою поступової інтеграції.

Питання боротьби з дискримінацією у європейських країнах є одним з основних. ЄС контролює дотримання принципу недискримінації

державами, які мають намір стати його членами. Через це актуальним видається дослідження толерантності як важливої умови запобігання дискримінації, яка загострює суперечки в суспільстві.

Слово «толерантність» походить від латинського і означає «терпіти або зносити щось». Поняття «толерантність» було вперше сформульоване у зв'язку із проблемою нетерпимості, що спричинила Тридцятирічну війну. Англійський філософ Дж. Локк вважав, що саме толерантність є «золотою серединою», яка дає змогу знайти рівновагу між украй непримиренними позиціями.

Виступаючи багатогранним поняттям, яке на сучасному етапі розвитку людства характеризує багатоманітність відносин на всіх рівнях, цю категорію можна розглядати з огляду впливу на ту чи іншу їхню сторону. Таким чином, існує багато тлумачень толерантності, починаючи від необхідного складника мирного співіснування людей із різною історією, культурою та ідентичністю (М. Уолцер) до визнання легітимності законних інтересів іншого (Н. Федотова). Проте, як бачимо, ці визначення не є суперечливими, а лише поглиблюють та уточнюють все різноманіття цього феномену. Тобто, це певний принцип та передумова успішних суспільних відносин, яка не просто впливає на забезпечення миру та взаєморозуміння під час взаємодії, а забезпечує і гарантує повагу та ціннісне ставлення до всього відмінного [1, с. 11].

На міжнародному рівні категорію «толерантність» визначено в Декларації принципів толерантності. Так, під толерантністю розуміють єдність у різноманітті; активну позицію, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини; обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму, демократії та правопорядку тощо. Як бачимо, категорія «толерантність» – надзвичайно складний і багатоаспектний феномен, світоглядна основа якого полягає в єдності та різноманітті.

Формуванню толерантності особистості, її відповідної поведінки сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті й переконань.

Толерантність відрізняють від пасивної добровільності, адже не можна говорити про толерантність до речей, із якими й так погоджуєшся [2, с. 49].

У Плані дій із лібералізації візового режиму ЄС для України міститься підрозділ «Права громадян, включаючи захист меншин». Відповідно до нього, Україні на першому етапі необхідно:

– ухвалити всеохопне антидискримінаційне законодавство, яке рекомендовано моніторинговими органами ООН та Ради Європи для ефективного захисту від дискримінації;

- активно дотримуватися конкретних рекомендацій органів ООН, ОБСЄ/БДПЛ, Ради Європи/ЄКРН та міжнародних правозахисних організацій у виконанні антидискримінаційної політики, захисті меншин та боротьбі зі злочинами, вчиненими на ґрунті ненависті;
- ратифікувати відповідні документи ООН та Ради Європи про боротьбу з дискримінацією;
- визначити умови та обставини набуття громадянства України. На другому етапі передбачено такі заходи:
  - ефективно імплементувати законодавство та антидискримінаційну політику;
  - імплементувати відповідні документи ООН та Ради Європи;
  - ефективно імплементувати План дій щодо боротьби з дискримінацією [1, с. 11].

Сьогодні країни Західної Європи стали заручниками тих демократичних принципів, які вони колись відстоювали. Все більше інтерпретують права людини в контексті своїх національних інтересів: стає жорсткішою еміграційна політика, толерантність розуміється як основа взаємин тільки для своїх громадян. Проте в демократичних державах існує розвинена громадська думка, розвинена система стримувань і противаг – гарантія того, що цей ризик не перевищить допустимих меж.

За сучасних процесів глобалізації деякі демократичні норми, такі як права і свободи людини, виходять за рамки національного суверенітету. Їх захист – це вже міжнародна справа, а її незмінною складовою є інтолерантне ставлення до тих, хто ці норми порушує. Тобто можна побачити, що зміна історичних, політичних умов впливає на політичну свідомість населення, характер і зміст політичної комунікації, а, відповідно, формується і певний тип толерантності [3, с. 24].

Толерантність не означає прийняття всього безумовно та може відобразитися у багатьох формах: релігійній, міжкласовій, політичній, віковій, етнічній тощо. Так, різні групи людей мають рівний доступ до освіти, охорони здоров'я, економічних можливостей або влади; різні групи людей повністю інтегровані в суспільство; дотримані традиції меншин; усі групи людей почуваються захищеними від упереджень або дискримінації; суспільство визнає важливість захисту меншин та вразливих груп.

Типологізація толерантності за соціальними сферами її буття більш багатогранна: гендерна, вікова, освітня, міжнаціональна, расова, релігійна, географічна, міжкласова, фізіологічна, політична, сексуально орієнтована та маргінальна.

Високий рівень толерантності у суспільстві – це показник позитивних соціальних відносин що склалися, адже її відсутність може

привести до напруженості, що спричиняє насильство, конфлікти та війни. Толерантність – це також ціннісна основа поваги до людей, людська чеснота, гармонійна сумісність суспільного й індивідуального буття.

Толерантність у сенсі моралі означає терпимість до відмінностей серед людей та здатність мати права та свободи, не порушуючи прав і свобод інших [2, с. 49].

Так, Л. Скворцов подає типологію толерантності, спираючись на історичний критерій і відповідні типи свідомості. Для міфологічної свідомості притаманна «прихована» толерантність, тому що при поширенні політеїзму спостерігається терпимість, але вона концептуально ще не оформлена у взаєминах. До релігійного типу свідомості належить «парадоксальний» тип терпимості, оскільки за умови монотеїзму існування толерантності неможливе, але це стало підґрунтям для її легітимізації. Для секулярного суспільства явище терпимості носить «культурний» характер через «абсолютизацію соціальної ролі конкретного історичного суб'єкта, якому приписують риси досконалості, історичної переваги та універсальності». В такому суспільстві толерантність проголошується моральним принципом.

На наш погляд, проблему терпимості в сучасній політичній комунікації потрібно розглядати на рівні виявлення механізмів поведінки учасників цього процесу. Поняття моральності, істинності або хибності оцінки певного явища ми визначаємо як виключно суб'єктивні, тому прояв толерантності залежить від рівня політичної свідомості і культури певної особи [3, с. 24].

Європейська Рада Толерантності і Примирення є неурядовою організацією, основна діяльність якої полягає у моніторингу ситуації щодо рівня толерантності в Європі, підготовці практичних рекомендацій з покращення у галузі міжнаціональних практичних відносин та міжкультурних комунікацій. До складу ЄРТП входять політичні та громадські діячі, вчені, лауреати Нобелівської премії та інші видатні особистості, що отримали визнання за свої успіхи в гуманітарній діяльності та укріпленню толерантності [4, с. 56].

Так, політична толерантність може відрізнятись за змістом і проявом, що є основою для побудови моделей толерантності в політико-комунікаційних процесах:

1. Толерантність як байдужість, де на фоні суспільних проблем різноманітність поглядів та діяльності має другорядне значення. Ця модель існує доти, поки відмінності між групами не заважають нормальній комунікації.

2. Толерантність, як неможливість взаєморозуміння, – це повага до іншого, якого не можна розуміти і з яким не можна взаємодіяти.

3. Толерантність, як поблажливе ставлення до слабкості інших, що поєднуються з певною мірою презирства і надією на те, що колись власні аргументи стануть авторитетними для всіх, парадигмою для опонентів.

4. Толерантність, як розширення власного досвіду і критична політична комунікація, виступає в якості поваги до чужої позиції, іноді навіть зміна індивідуальної та культурної ідентичності. В результаті взаємної критики і боротьби кожний політичний суб'єкт отримує певний позитивний досвід. Цю модель толерантності можна вважати найкориснішою для сучасного суспільства [3, с. 24].

Основним завданням ЄРТП є підготовка та підтримання ініціатив, що можуть впливати на закріплення толерантності в Європі та протидію усім формам расової, національної, релігійної та культурної дискримінації. ЄРТП є одним з ініціаторів та організаторів міжнародної конференції «На шляху до примирення в Європі: досвід, методи, перспективи», що мала місце у Дубровниці, Хорватія 24–25 жовтня 2010 р. У заході взяли участі чинні на той час та минулі лідери європейських країн для того, щоб систематизувати європейський досвід в галузі примирення та запропонувати його балканським країнам. У жовтні 2012 р. ЄРТП офіційно представив членам Європарламенту та представникам громадськості проект Модельного національного закону про розвиток толерантності. Модельний Національний закон ЄРТП створений з метою його прийняття законодавчими органами європейських держав, складається зі вступу та 9 розділів. Текст закону складений у грудні 2011 р. у м. Хайдельберг, під егідою Європейської ради толерантності та примирення відповідною групою експертів [4, с. 56].

Перешкодою на шляху до встановлення толерантного ставлення є страх перед «чужим». Подолати це можна шляхом освіти, що забезпечить формування компетентної особистості, яка не порушує права інших лише тому, що поважає і визнає цінність людини як такої. Таким чином, щоб бути толерантним потрібно, по-перше, мати негативне ставлення до предмета, по-друге, мати силу побороти це ставлення або опиратися йому і, по-третє, утримуватися від такого ставлення. Перспективними видаються подальші дослідження толерантності в аспекті її позитивного впливу стосовно запобіганню окремим видам дискримінації.

Література:

1. Мандель Р. Я. Толерантність як умова запобігання дискримінації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. Том 1. 2017. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_1_2017/5.pdf (дата звернення: 30.11.2021).

2. Нітченко А.Г. Дискримінація та рівень толерантності: теоретичне й практичне значення у правовому просторі суспільства. *Юридичний*

бюлетень. 17/2020. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/17/7.pdf> (дата звернення: 30.11.2021).

3. Денисюк С. Толерантність у просторі політичної комунікації: від теоретичних основ до практичного втілення. *Політичний менеджмент* № 6, 2011. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/denysuk_tolerantnist.pdf (дата звернення: 30.11.2021).

4. Вовк Дмитро Олександрович. Верховенство права і толерантність : навчальний посібник. Д. О. Вовк, Д. С. Бойчук. Київ, 2018. 172 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/phd_3_coryu.pdf (дата звернення: 30.11.2021).

МЕДІАЦІЯ ЯК ОКРЕМИЙ МЕХАНІЗМ ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ КОНФЛІКТІВ (СПОРІВ)

Сей І. І.

студент юридичного факультету

*Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Науковий керівник: Савіщенко В. М.

доктор юридичних наук, доцент,

*професор кафедри кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

На сьогодні медіація як технологія альтернативного врегулювання спорів могла б стати ідеалом компромісного вирішення спорів як правовий механізм мирного врегулювання конфлікту, при якому посередник працює не з протилежними позиціями, а з інтересами сторін, які прагнуть до порозуміння. Останнім часом все більшої актуальності набуває питання впровадження альтернативних способів врегулювання спорів, як медіація (посередництво), що є одним із найпопулярніших засобів урегулювання конфліктів. У зв'язку з вищенаведеним актуальним є розгляд особливостей проведення медіації як окремого механізму вирішення правових конфліктів.

Тематична актуалізація пов'язана з потребою концептуального узагальнення питань впровадження альтернативних способів врегулювання спорів. Досягнення цієї мети обумовило розв'язання наступних дослідницьких завдань: дослідження медіації в цілому, розгляд та аналіз медіаторної практики в юридичній діяльності, що дозволить надати